

MARCEL NIEQES MIS-SMIGH

Carmel G. Cauchi
Tpingijiet ta' C.S. Lawrence

Pubblikat
mill-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Dizabilità
2008

Kelli riħ qawwi li ma ried jgħaddili b'xejn. It-tabib ġie jarani iżjed minn darba, u kuldarba ġeddidli ċ-ċertifikat. Ftit ftit ġebbidt ħmistax-il ġurnata nieqsa mill-iskola. Meta mbagħad ergajt lura fil-klassi sħabi ġew kollha jduru miegħi.

“Kif int, Sharona?” staqsietni Wendy.

“Issa orrajt, Sharona?” ried jaf Nicholas.

“Immissjajniek, Sharona,” qaltli bi tbissima Miss Pirotta, l-għalliema tagħna.

Bdew ikellmuni kollha f'salt u ma kellix ċans inwegibhom ħlief, “Orrajt... Tajba grazzi.” Imbagħad, fost it-tfal li daru miegħi Imaħt wiċċ ġdid. Ma lhaqtx nistaqsi dwaru għax Miss Pirotta bagħtet lil kulħadd f'postu biex tibda l-lezzjoni.

Miss Pirotta hija għalliema ta' dixxiplina u t-tfal kollha jobduha. Għalhekk kulħadd sab postu u l-lezzjoni bdiet. Imma jien kelli kurżità biex insir naf min kien dak it-tifel li qatt ma kont rajt qabel. Ħarist madwar il-klassi u Imaħtu fit-tieni filliera, in-naħa l-oħra tal-kamra. Kien tifel sabiħ b'xagħru isfar lixx u għajnejh kbar, ċelesti. Bla dubju ta'

xejn, f'għajnejja kien jidher l-isbaħ tifel tal-klassi..
Jekk mhux ta' l-iskola kollha!

Ngħid is-sew, dak il-ħin jien kont iktar interessata fit-tifel il-ġdid milli fil-lezzjoni. “Dak it-tifel ġdid min hu?” Staqsejt b'leħen baxx lil Wendy, it-tifla ta' maġenbi.

“Dak Marcel Muscat,” wegħbitni din minn taħt l-ilsien. “Issa iskot u ħares lejn il-Miss għax jekk tarana nitkellmu taħtafna xi waħda kif taf hi. Imbagħad inkellmek fil-brejk.”

Imma jien ma stajt nissaporti sal-brejk. Harist xi darbtejn lejn Marcel u ppruvajt inxejjirli bil-moħbi biex nagħmel ħbieb miegħu. Izda hu ma ranix għax kien iħares ċass lejn l-għalliema, donnu biex ma jitlef l-ebda kelma milli kienet tgħid.

Meta sar il-ħin għall-brejk u t-tfal sħabi qamu biex joħroġu jilagħbu fil-bitħa, Marcel kien minn ta' quddiem għax mid-dehra kellu saqajh jikluh biex jġiri ġirja mas-subien l-oħra. Jien għaġġilt biex nilhqu u noħroġ warajh ħalli nkellmu. “Helow,

Marcel!” sejjajtlu meta lhaqtu. “Jien Sharona. Int kollox sew?” Stennejtu se jdur lejja u mgar jitbissimli. Izda Marcel la wegibni u lanqas biss ta kasi. Dak il-hin indunajt li wara widnejh it-tnejn kellu xi haġa. Kont se nerga’ nsejjaħlu, jew intaptaplu fuq spalltu, imma fil-pront Miss Pirotta qabditni minn driegħi. “Sharona, stenna ftit ħalli nkellmek,” qaltli waqt li ġibditni lejha. Mill-ewwel ħsibt li kienet se cċanfarni għax waqt il-lezzjoni ratni nitkellem ma’ Wendy, jew għax qgħadt moħħi f’Marcel. Imma ma kienx hekk.

“Sharona, nixtieq inkellmek ftit fuq it-tifel il-ġdid li għandna fil-klassi,” qaltli Miss Pirotta. “Naħseb li ġa rajtu, hux hekk? Dak jismu Marcel, u...”

“U xi naqra mniehru mxammar, hux tassew?” qtajttilha kliemha jien. “Għadni kif sejjajtlu biex nintroduci ruħi miegħu u lanqas biss kellimni! Lanqas biss ħares lejn wiċċi! Żgur li hu xi naqra mkabbar għax jaf li hu ħelu.”

“Le, Sharona. Sejra żball,” merietni l-għalliema. “Marcel ma kellmekx għax ma semgħekx issejjaħlu.”

“Imma jien kont preċiż warajh, Miss,” ergajt jien. “Ma jistax ikun ma semagħnix! Lanqas li hu trux!”

“Huwa sewwasew hekk, Sharona.. Marcel ma jismax. Imma hu u ħafna bħalu jippreferu li flok insejħulhom torox insejħulhom persuni neqsin mis-smiġħ.”

“Imma allura ma jisma’ xejn, Miss?” stagħġibt jien. “U dawk li għandu wara widnejh x’inhuma?” komplejt nistaqsi mimlija kurżità.

“Marcel jisma’ ftit, Sharona,” wegħbitni l-għalliema. “U dawk li għandu wara widnejh huma *hearing aids*. Marcel jilbishom biex jisma’ aħjar. Imma bil-*hearing aids* xorta ma jġigix jisma’ bħalna.”

“Mela għalhekk ma wegħbnix meta sejjaħtlu,” ergajt jien b’dispjacir. “U jien ħsibtu mniehru mxammar u mkabbar bih innifsu!..Mela allura ħadd ma jista’ jkellmu... U kollu ta’ xejn li qed jġi l-iskola għax la ma jismax l-ispjega tal-lezzjoni ma jistax jitgħallem.”

“Le, Sharona,” merietni Miss Pirota. “Il-fatt li hu nieqes mis-smiġħ majfissirx li majstax jitghallem.” Imbagħad ħarset lejn l-arlogg u kompliet tgħidli, “Imma issa aħjar tmur tieħu l-brejk għax dalwaqt iddoqq il-qanpiena. Fuq Marcel nerġgħu nitkellmu aktar tard.”

U hekk kif ħriġt mill-klassi l-għalliema ħarġet warajja biex tieħu ħsieb it-tfal waqt il-logħob.

Lil Marcel rajtu fil-bitħa jġri u jilgħab ferħan mat-tfal subien l-oħra, u kien qiegħed ilaħħaq magħhom tajjeb ħafna. Jiena mort sibt lil Wendy, il-ħabiba tiegħi, u staqsejtha iktar dwaru.

“Marcel kien imur skola oħra għax kien joqgħod il-Hamrun,” fissanli din. “Issa dan l-aħħar tal-familja tiegħu ġew joqogħdu hawn u għamlulu transfer għall-iskola tagħna. Beda jġi meta inti kont marida.”

“Il-Miss qaltli li ma jismax,” għeditilha jien kurjuża biex insir naf aktar dwaru. “Imma allura kif jifhem meta tkellmu?”

“Ma nafx eżatt,” qaltli Wendy. “Imma milli jidher ma jifhimx kollox. Il-*hearing aids* jgħinuh xi ftit, imma hu jagħmel il-*lipreading* ukoll.”

“X’jagħmel?”

“Jagħmel il-*lipreading*, “tenniet il-ħabiba tiegħi. “Jigifieri jinduna x’inti tgħid billi jaqralek xufftejk int u titkellem,” fissritli mbagħad. “Il-Miss poggietu fuq quddiem biex ikun jista’ jsegwi kull ċaqliqa ta’ xufftejha u jinduna x’inhi tgħid.”

“Eee, mela għalhekk rajtu jħares ċass lejha waqt li kienet tkellimna,” lissint hekk kif bdejt nifhem aħjar.

“Il-Miss qaltilna li aħna wkoll hekk irridu nkellmuh,” reggħet Wendy, “b’wiċċu mdawwar lejna ħalli jara xufftejna. Ma jifhimx kollox, imma jieħu s-sens ta’ dak li nkunu ngħidu.”

Xtaqt nistaqsiha ħafna iktar dwar Marcel, imma l-ħin tal-brejk kien spicċa u l-qanpiena daqqet biex nerggħu lura fil-klassi.

Meta rġajna lura fil-klassi Miss Pirotta talbitna noħorġu l-kotba li ssellifna mil-librerija u qaltilna nagħmlu ftit minuti qari fis-skiet sa ma nibirdu mis-sħana tal-ġiri. Imbagħad reġġhet sejħet lili maġenbha biex tkompli tkellimni.

“Sharona,” qaltli, “nixtieq ngħidlek ukoll li Marcel ma tantx jitkellem, u dak li jlissen mhux dejjem ikun ċar.”

“Allura kif jikkomunika?” skantajt jien.

“Ara, Sharona,” fissritli l-għalliema, “aħna nitgħallmu nitkellmu għax nisimġhu lil haddieħor jitkellem. Issa billi Marcel ma jismax il-kliem sew, ibati ħafna biex jitgħallem jitkellem. Imma hu jikkomunika wkoll bis-sinjali.”

Kont se nistaqsiha xi ħaġa oħra, iżda Miss Pirotta waqqfitni. “Hemm ħafna iktar xi ngħidu, Sharona,” qaltli bi tbissima, “imma issa m’hux il-waqt. Għada wara nofsinhar għandhom jiġu żewġ persuni fil-klassi, li jafu jkellmukom fuq hekk ħafna iktar minni. Lil sħabek ġa għeditilhom b’dan.

Habat tajjeb li r-riħ għaddielek għax hekk tista' tismagħhom int ukoll. Issa aħjar tmur f'postok ħalli nibdew il-lezzjoni.”

Dak in-nofstanhar għadda wkoll u aħna u sejr in id-dar imxejt ma' Nicholas li jġi l-kuġin tiegħi. Xtaqt nieħu xi tagħrif ieħor mingħandu, imma dan ma kienx jaf jgħidli iżjed milli qattli Miss Pirota. L-għada filgħodu ma ġara xejn speċjali, imma wara nofsinhar, kif kienet wegħditna l-għalliema ġew fil-klassi tagħna żewġ persuni mhux tas-soltu. Dawn kienu s-Sur Cilia, għalliem speċjalizzat biex jgħin tfal bħal Marcel, u Mrs Borg li introduċiet ruħha bħala interpretu tal-Lingwa tas-Sinjali Maltija.

Lil Marcel kienu ġa jafuh għax kienu jmorru jarawh fl-iskola tal-Ħamrun. Għalhekk malli daħlu fil-klassi mill-ewwel marru jkellmuh. Dawn iż-żewġ persuni bdew jikkomunikaw ma' Marcel bis-sinjali u ffit instemgħu jtkellmu. Marcel deher ferħan ħafna bihom.

Wara li introduċiet lis-Sur Cilia u lil Mrs Borg, Miss Pirota marret bilqiegħda fuq wara tal-klassi

u ħalliet f'idejhom. “Tfal, jiena għalliem ukoll,” qalilna s-Sur Cilia, “imma jiena mmur minn skola għal oħra biex ngħin lil tfal neqsin mis-smiġħ bħal Marcel.” Waqt li kien qed jitkellem is-Sur Cilia, Mrs Borg bdiet tagħmel is-sinjali u nnotajt lil Marcel b'wiċċu ferħan u jxengel rasu biex juri li jaqbel ma' dak li kien qed jgħid is-Sur Cilia.

Imbagħad tkellmet ftit Mrs Borg. “Jiena mhux għalliema imma interpretu tal-Lingwa tas-Sinjali Maltija. Jiena ngħin studenti bħal Marcel li jikkomunikaw ukoll b'din il-lingwa. Xoghli hu li nibdel dak li jkun qed jingħad bil-kliem f'sinjali b'idejja. U, għall-kuntrarju, naqleb dak li jkun jingħad bis-sinjali fi kliem bil-fomm. Hux veru Marcel?”

Marcel deher li fehem kollox għax waqt li kienet qed titkellem Mrs Borg, is-Sur Cilia beda jagħmel is-sinjali hu. Għal mistoqsija ta' Mrs Borg, Marcel deher jagħmel xi sinjali. Mrs Borg interpretatilna x'kien qed jgħid Marcel: “Iva, veru. Kemm is-Sur Cilia kif ukoll int, Mrs Borg, tgħinuni ħafna.”

Imbagħad kompli jitkellem is-Sur Cilia b'Mrs Borg tinterpreta bis-sinjali. "Issa li Marcel ġie fil-klassi tagħkom nixtiequ nagħtukom xi tagħrif biex intom u Marcel tkun tistgħu ssiru ħbieb ta' xulxin u tgħinu lil xulxin."

"L-ewwelnett importanti li ngħidilkom li n-nuqqas ta' smiġħ m'hux kollu xorta. Hemm persuni li għandhom nuqqas ta' smiġħ żgħir, oħrajn li n-nuqqas ta' smiġħ tagħhom hu kbir, waqt li oħrajn kważi ma jsimgħu xejn. Dawk li għad fadlilhom imqar ftit tas-smiġħ jilbsu l-*hearing aid*. Din hi strument li jintlibes fil-widna biex jamplifika, jew iżid, il-ħoss u jgħin lil dak li jkun jisma' aħjar. Hawn ħafna kwalitajiet ta' *hearing aids* u Marcel fil-fatt jilbes tnejn, waħda f'kull widna. Tridix turihom il-*hearing aids* tiegħek, Marcel?"

Marcel mill-ewwel ħareġ waħda mill-*hearing aids* minn widintu u qam biex jagħtiha lis-Sur Cilia. Is-Sur Cilia spjega li l-*hearing aid* għandha mikrofonu żgħir min fejn jidhol il-ħoss, kaxxa li tkabbar il-ħoss, u toqba min fejn jerġa' joħroġ il-ħoss għal ġol-widna. "Il-*hearing aid* taħdem bil-batterija,"

11/18/5

my favorite horse book!
and the
from your
BA teacher.

spjega is-Sur Cilia waqt li fetaħ bħal bieba żgħira u ħareġ mill-*hearing aid* batterija ċkejna bħal dik ta' l-arloġġi ta' l-idejn.

“Imma l-*hearing aid* għandha l-iżvantaġġ tagħha wkoll,” kompli jgħidilna. “Halli nurikom għala.”

Is-Sur Cilia talab lil Miss Pirotta tisilfu ftit ir-radju li fuqu nisimgħu x-xandiriet għall-iskejjel. L-għalliema ħarġitu mill-kabord u newlithulu. Huwa poġġieh fuq il-mejda ta' l-għalliem u talab lil Wendy toħroġ maġenbu. Meta Wendy ħarġet, is-Sur Cilia ħa ktieb ta' l-istejjer mill-basket tiegħu u telqu f'idejha biex taqralna storja minnu. Imma hekk kif Wendy bdiet taqra huwa xeghel ir-radju u għollielu l-volum daqs il-volum tal-vuċi tagħha.

It-fal ma damux ma pprotestaw li minħabba l-mużika tar-radju ma setgħux jifhmu lil Wendy sew. Is-Sur Cilia tefa r-radju u talab lil Wendy terġa' lura f'postha. “Qegħdin taraw?” qalilna mbagħad. “Dan hu l-iżvantaġġ tal-*hearing aid*. Din ma tamplifikax biss il-leġen ta' min ikun jitkellem imma l-ħsejjes kollha ta' madwar. Għalhekk

min juża *hearing aids* ikun jixtieq li ma jkunx hemm ħafna storbju. Barra minn hekk jeżisti strument ieħor jgħidulu *Radio Hearing Aid* li jgħin biex dan l-iżvantaġġ jonqos. Marcel dalwaqt ikollu wieħed minn dawn l-istrumenti. Hux veru, Marcel?”

“Iva veru.” wieġeb Marcel.

“Issa nixtieq nagħtikom idea ħafifa ta’ kif iħossu xi hadd li għandu nuqqas ta’ smiġh,” zied jgħidilna s-Sur Cilia waqt li reġa’ ħa l-ktieb ta’ l-istejjer f’idejh. “Din idea ħafifa ħafna, tafux! Se naqraqkom storja sabiħa, imma waqt li nkun naqra rridkom issoddu widnejkom bil-pali ta’ idejkom.”

“Allura kif tridna nisimġhu?” kien pront staqsa Nicholas.

“Qed ngħidilkom tagħmlu hekk sewwasew biex ma tisimġhux,” tbissimlu s-Sur Cilia.” Jekk ma tisimġhux tiehdu idea ħafifa ta’ kif iħossu min hu nieqes mis-smiġh.”

Saddejna lkoll widnejna bil-pali ta’ idejna u s-Sur Cilia beda jaqra. Mrs Borg ma baqgħetx tinterpreta

biex Marcel ikun bħalna. Imma ma stajna nifhmu xejn. It-tfal kollha, inkluż Marcel, bdew iħarsu ċass lejn wiċċu donnhom iridu jeħdulu l-kliem minn fommu. Is-Sur Cilia waqaf jaqra u staqsiena x'konna fhimna. Imma l-istorja ħadd ma kien fehemha. "Min hu nieqes mis-smiġħ iħossu dejjem hekk," spjega Sur Cilia. Imbagħad dar fuq Marcel u staqsieh x'fehem. Marcel qallu li hu kien qralu xufftejh u induna li l-istorja kienet fuq Is-Serp b'Sebat Irjus. Imma xorta ma kienx fehem kollox. "Kieku Mrs Borg kompliet tinterpretali jiena kont nifhem ħafna aktar," fisser ruħu Marcel bis-sinjali li Mrs Borg interpretat għalina fi kliem.

Is-Sur Cilia għalaq il-ktieb u kompli, "Issa se nitlobkom tippruvaw ħaġa oħra." Għażel xi tnejn jew tlieta minna u staqsiena x'jisimna. "Ara, se nsejjah lil xi ħadd minnkomb u nitolbu jagħmel xi ħaġa," kompli jgħidilna. "Imma tridu tħarsu sewwa lejja għax se nitkellem bla ma tisimghuni. Dak li se ngħid se ngħidu b'xufftejja biss. Marcel, inti ma tistax tieħu sehem għax inti taf taqra x-xufftejn ħafna aktar minn sħabek tal-klassi," kompli s-Sur Cilia b'Marcel jitbissew ferħan.

L-ghalliem speċjalizzat għażel lil Roberto u beda jkellmu biċ-ċaqliq ta' xufftejh biss. Għall-ewwel ma indunajtx x'kien qed jgħidlu, u bħali Roberto u l-oħrajn. Iżda meta rrepetta xi darbtejn tlieta, u beda jipponta sebghu lejn il-bieb, fhimt li kien qed jgħid, "Mur iftaħ l-bieb." Issa Roberto fehem ukoll, u qam minn postu u mar jiftaħ il-bieb tal-klassi.

"Sewwa. Dan hafna jgħidulu qari tax-xufftejn," qalilna s-Sur Cilia

"Iva, bl-Ingliż *lipreading*," qaltlu Wendy. "Miss Pirota qaltilna dwaru."

"Hekk hu. Forsi ahjar insejhulu *speechreading*, bil-Malti qari tad-diskors," reġa' hu. "Għax barra ċ-ċaqliqtax-xufftejn, dan jinkudi wkoll l-espressjoni tal-wiċċ kif ukoll il-ġesti."

"Ġesti x'inhuma?" riedet taf Wendy.

"Ġesti huma ċ-ċaqliq ta' partijiet oħra tal-ġisem, bħalma hi r-ras u l-idejn, waqt li nkunu nitkellmu," spjega s-Sur Cilia. "Fil-fatt Roberto fehem hafna

aktar malajr meta jiena indikajtlu l-bieb b'idi. Għalhekk, nistgħu nikkomunikaw ma' min hu nieqes mis-smiġh b'dan il-mod għax, għalkemm ma jkunx qed jisma' kollox, ikun jista' jaqralna xufftejna u l-ġesti li nagħmlu.”

“Issa niġu għal haġa oħra,” kompla jgħidilna s-Sur Cilia waqt li Mrs Borg kompliet tinterpreta lil Marcel bil-lingwa tas-sinjali. “Min hu nieqes mis-smiġh għandu żvantagġi kbar għax ma jistax juża t-telefon u r-radju, u t-telewixin ftit jiswielu. Dan għax waqt li jkun jara l-istampi ma jkunx jisma' l-voċijiet. Naturalment dan jiġri wkoll jekk ikun jara xi film jew DVD.”

“Qisu jkollu s-*sound* magħluq,” għedtlu jien.

“Hekk hu, Sharona,” ikkonfermali hu. “Din tistgħu tippruvawha l-lejla waqt li tkunu taraw xi programm fuq it-telewixin. Aghlqulu ftit is-*sound* u taraw kemm hu diffiċli ssegwi dak li jkun qed jingħad.”

“Naħseb għalhekk xi wħud mill-films, jew

Get out of my way

programmi tat-televisin, ikollhom il-kliem taht, in-naħa t'isfel ta' l-iskrin,” ergajt jien.

“X'taħseb Marcel?” staqsa s-Sur Cilia. Marcel permezz ta' l-interpretu qal lil sħabu tal-klassi, “Iva, veru. Bis-*sub-titles* jiena nifhem it-televisin ħafna aktar. Imma missieri qalli li dawn jghinu wkoll lil min ikun qed jitgħallem jaqra. Qalli wkoll li dawn jintużaw anki meta jkun hemm xi film b'lingwa li ma nifhmux. Is-*sub-titles* ikunu b'lingwa li nafu naqraw u allura nifhmu x'ikun jingħad.”

“Hekk hu, Marcel. Sewwa qed tgħid,” ikkonfermalu s-Sur Cilia.

Is-Sur Cilia waqaf jitkellem u ħalla lil Mrs Borg tkellimna ftit hi. “Għal xi persuni neqsin mis-smiġħ hemm ukoll il-lingwa tas-sinjali,” bdiet tispjegalna waqt li s-Sur Cilia beda jagħmilha ta' l-interpretu għal Marcel. “Il-lingwa tas-sinjali tintuża l-aktar minn dawk il-persuni li twieldu b'nuqqas kbir ta' smiġħ, għax dawn l-aktar li jsibuha diffiċli biex jitgħallmu jitkellmu.”

“Jien wiehed minnhom,” qabeż jgħid Marcel permezz ta’ l-interpretu. “Jiena twelidt b’nuqqas kbir ta’ smiġħ u ffit naf nitkellem. Barra minn hekk il-kliem li ngħid ma tantx hu ċar. Però jiena nikkomunika tajjeb ħafna bil-lingwa tas-sinjali. Fil-fatt għal xi lezzjonijiet importanti tiġi Mrs Borg fil-klassi biex tinterpretali. Jiena nixtieq, kieku, li Mrs Borg tkun dejjem miegħi fil-klassi. Imma dan mhux possibbli għax f’Malta m’hawnx interpreti biżżejjed.”

It-tfal tal-klassi baqgħu skantati b’dan il-kliem. Jien kelli ħafna mistoqsijiet oħra f’moħħi, imma għażilt li nagħmel l-iktar waħda importanti: “Allura din il-lingwa kif jista’ wiehed jitgħallimha?”

Mrs Borg spjegatilna li mhux faċli titgħallimha malajr għax din hi lingwa żgħira li għadha qed tiżviluppa. “Però, kemm id-Divizjoni ta’ l-Edukazzjoni kif ukoll l-Università, jorganizzaw korsijiet ta’ filgħaxija b’lezzjonijiet bażiċi,” żiedet tgħidilna. “Jiena għamilthom dawn il-korsijiet, imma l-aktar li tgħallimt kien bil-prattika, għax għamiltha ħafna mal-persuni neqsin mis-smiġħ li

jużaw din il-lingwa. Dawn għandhom *Deaf Club* il-Belt, u jiltaqgħu fih kull ġimgħa. Jiena spiss immur hemm u noqgħod nitkellem magħhom bil-Lingwa tas-Sinjali Maltija.”

“Jien ukoll ġieli mmur id-*Deaf Club*, l-aktar biex niltaqa’ ma’ tfal oħra bħali li huma *deaf*,” kompli Marcel.

“Imma faċli biex titgħallem is-sinjali?’ staqsa Nicholas.

“Xi sinjali tifhimhom mill-ewwel għax jużahom kulhadd,” qalet Mrs Borg. “Aghmlilhom sinjal ħafif, Marcel,” talbet imbagħad lill-ħabib ġdid tagħna. Marcel qam, dar lejn il-klassi, għalaq it-tliet swaba’ tan-nofs ta’ id wahda u poġġieha ma’ wiċċu b’mod li s-seba’ ż-żgħir ġie ma’ fommu u l-kbir ma’ widintu. Hafna mit-tfal għajtu, “Telefon!” u oħrajn qalu, “Iċempel!”

“Imma ħafna sinjali m’humieix daqshekk faċli biex tifhimhom,” kompliet Mrs Borg. “Aghmlilhom xi sinjal ftit tqil, Marcel,” talbet imbagħad lil seħibna.

Marcel poġġa sebgħu l-werrej ma' xofftu t'isfel u mexxieh minn naħa għal oħra. "Tafu x'ifisser dan is-sinjal?" staqsiet Mrs Borg. Hafna qalu li kien ifisser xufftejn. "Dak is-sinjal ifisser il-lewn aħmar," fessret Mrs Borg.

"Veru li fil-lingwa tas-sinjali tista' tispelli l-kliem?" staqsiet Miss Pirotta li kienet issegwi kollox fis-skiet u b'interess kbir.

"Iva, veru," wieġbet Mrs Borg. "Dak jgħidulu *finger spelling*. Hemm sinjal għal kull ittra ta' l-alfabett. Għalhekk wieħed jista' jispelli xi isem b'subgħajh, jew inkella xi kelma li għad m'hemmx sinjal għaliha. Ha nurikom xi ftit minnhom." Mrs Borg semmiet xi ittri u Marcel beda jagħmel b'subgħajh is-sinjal għalihom. "Fl-aħħar ta' din il-lezzjoni," kompliet Mrs Borg, "Marcel se jagħtikom karta li fiha s-sinjali ta' l-ittri kollha ta' l-alfabett, anki dawk Maltin. Mhux diffiċli titgħallmuhom u hekk xi kultant tkunu tistgħu tużawhom biex tikkomunikaw aħjar ma' Marcel. Se nħalli fil-klassi wkoll ktieb u DVD li fih ħafna sinjali biex, jekk tridu, titgħallmuhom ukoll."

“Fuq it-televisin ukoll jagħtu l-aħbarijiet bis-sinjali,” qalet Wendy. “Jien ġieli nżertajthom. Inti tarahom, Marcel?”

Marcel deher xi ftit mifxul u għalhekk wiegħbet għalih Mrs Borg.” Marcel ġieli jarahom bħalma ġieli taraw l-aħbarijiet intom. Imma intom it-tfal ma ssibux wisq x’jinteressakom fl-aħbarijiet. Naħseb li tippreferu taraw xi *cartoons* milli l-aħbarijiet, mhux hekk?”

Roberto deher imħasseb. “La aħna ma nafux il-lingwa tas-sinjali ma tantx nistgħu nikkomunikaw ma’ Marcel,” wera ħsiebu mbaġħad.

“Veru li se jkun xi ftit diffiċli,” reġa’ ħa r-riedni f’idejh is-Sur Cilia, “imma Marcel, ftit jew wisq, jisma’ bil-*hearing aids*. Jekk tkellmuh ċar u bla ma tgħaġġlu, u b’wiċċkom lejha, jista’ wkoll jifhem bil-qari tax-xufftejn.”

“Imma barra li jifhem lilna t-tfal Marcel jeħtieġlu jifhem ukoll l-ispjega tal-lezzjoni,” ikkummenta Nathan. “U Miss Pirotta ma tistax tagħmel l-ispjega bil-lingwa tas-sinjali.”

“Veru,” ammetta s-Sur Cilia, “ Imma Marcel se jipprova jsegwi lil Miss Pirotta wkoll bil-*hearing aids* u bil-qari tax-xufftejn. Darbtejn fil-ġimgħa, u meta nista’ aktar, nibda niġi jiena biex ngħin lil Marcel, daqqa hawn, fil-klassi magħkom, u drabi oħra nieħdu għalih waħdu. Għal-lezzjonijiet importanti tiġi Mrs Borg biex tinterpretalu l-lezzjoni.”

“U aħna wkoll nistgħu ngħinu lil Marcel,” qabżet Miss Pirotta. “Per eżempju jien irrid nara li dejjem inkellimkom b’wiċċi lejkom ħalli Marcel ikun jista’ jaqrali xufftejja. U meta nara li ma fehemx nirrepeti l-istess haġa fi kliem differenti. Nista’ nuża xi sinjali ħalli Marcel jifhem aktar. Irrid ukoll nibda nuża iktar il-*whiteboard* u nikteb fuqu l-paġna li nkun nixtieqkom issibu jew il-*homework* li nkun irridkom tagħmlu.”

“Sewwa, sewwa Miss Pirotta,” kompli magħha s-Sur Cilia. “Biss tinsiex li meta tkun tikteb fuq il-*whiteboard* ma tkomplix tispjega għax inkella Marcel ma jkunx jista’ jifhem permezz tal-qari tax-xufftejn. Jekk tuża materjal viżiv bħalma huma

stampi, *charts*, *flashcards* u DVDs bis-*sub-titles* jghinu wkoll. Hekk, Marcel, fejn ma jasalx bis-smigh, ikun jista' jasal bil-ħars. Dak li jara jghinu jifhem dak li ma jistax jisma'."

"Veru," reggħet Mrs Borg, "ħafna drabi l-persuni neqsin mis-smigh jużaw għajnejhom flok widnejhom. Per eżempju, minflok it-telefon huma jużaw ħafna l-SMSs u l-*emails* biex jikkomunikaw."

"Kos hux. L-SMSs u l-*emails* huma tajbin ħafna għall-persuni neqsin mis-smigh," ikkummentajt jien.

"Meta jikbru, il-persuni neqsin mis-smigh, ikunu jistghu jaħdmu?" staqsiet Wendy.

Is-Sur Cilia spjega li persuni neqsin mis-smigh jistghu jagħmlu, tista' tghid, kollox. "Il-persuni adulti neqsin mis-smigh jaħdmu, jiżżewġu, isiru ommijiet jew missirijiet, jiddevertu, jagħmlu l-isport, isuqu l-karozza. L-istess bħal kull persuna oħra. Naħseb li l-aktar ħaġa importanti għall-

persuni neqsin mis-smigh hi li jitghallmu jiktbu u jaqraw ghax b'hekk huma jkunu jistghu jsegwu hafna aktar dak li jkun qed jigri.”

“Imma ahna t-tfal kif nistghu nghinu lil Marcel?” staqsiet Kirsty, tifla kwieta li sa dak il-hin kienet baqghet tisma' biss.

“Brava!” ferhilha s-Sur Cilia. “Mistoqsija flokha hafna.” X'tahseb, Marcel, fuq din il-mistoqsija?”

“Jiena l-aktar haga li nixtieq hi li intom tippruvaw tikkomunikaw mieghi u ddahhhluni nilghab maghkom,” qal Marcel. “U niddejjaq hafna jekk thalluni wahdi.”

“U fil-klassi l-iktar li jista' jghinu min ikun bilqiegħda magenbu, bħalma hu Roberto bħalissa,” zied is-Sur Cilia waqt li dawwar ħarstu lejn Roberto. “Għandek tara li jkun sab il-paġna fejn tkunu qegħdin, u li jkun fehem x'talbitkom Miss Pirotta. U meta xi ħadd jgħolli idu biex jistaqsi xi haga indikalu min ikun ħalli hu jdawwar wiċċu lej u jkun jista' jaqralu xufftejh. Importanti wkoll li taraw

li jkun fehem xi avviż li jkun ingħata fl-assembly għax dawk żgur li ma jifhimhomx.”

Il-ħin kien sar u s-Sur Cilia u Mrs Borg temmew l-laqqgħa tagħhom magħna. Mrs Borg tat ktieb u DVD tas-sinjali lil Miss Pirotta biex tpoġġihom fil-librerija. U s-Sur Cilia ta mazz karti lil Marcel biex dan jagħti waħda lil kull student tal-klassi. Fihom kien hemm is-sinjali ta' l-ittri ta' l-alfabett.

U kulhadd beda jipprova jitgħallem jagħmel dawn is-sinjali għax kulhadd xtaq li jgħin lil Marcel. Hadd ma ried iħallih waħdu.